

67 . SOHBET

ÇANAKKALE ZAFERİ

ÇANAKKALE' YE GELMEDEN

20'nci yüzyıl başlarında Avrupa ülkeleri sanayi devrimini yapmış ve zenginleşmişti. Almanya, Osmanlı İmparatorluğu ile ekonomik ve askeri anlaşmalar yapmıştı. Bu anlaşmalar neticesinde Berlin-Bağdat demiryolu hattı İstanbul bağlantılı olarak yapılmıştı. Bu durum Rusya ve diğer Avrupa devletlerini rahatsız etmişti. Avrupa devletleri arasında çıkar çatışmaları başlamış; bu durum bir büyük harbin hazırlayıcıları olmuştu.

Osmanlı İmparatorluğu ise, yeni çıktığı Balkan Harbinin yaralarını sarmakla meşguldü. Topraklarının büyük bir bölümü kaybolmuş; geriye kalan toprakların da bilhassa stratejik önemi ve doğal kaynaklar paylaşılmak isteniyordu. Devletin içindeki azınlıklar, bağımsızlık ya da özerklik peşine düşmüşlerdi. Çıkacak bir harpte birlik olmak üzere ittifak kuran devletler de Osmanlı İmparatorluğunu yanlarına almanın ötesinde, zaten onu parçalamak istiyorlardı.

Harp beklenen zamandan daha önce çıkınca bu durum uzun sürmedi. Olayların akışına paralel olarak Osmanlı devleti, Almanya ve Avusturya ile ittifak yaptı. 29 Ekim 1914 tarihinde Karadeniz'de bulunan Osmanlı donanmasının Rus limanlarını bombalaması ile devlet kendini 1. Dünya Harbi'nin içine girmiş oldu.

Rus limanlarının bombalanmasından sonra hem Rusya İmparatorluğu hem de Birleşik İngiltere Krallığı, Osmanlı Devleti'ne karşı savaş ilan etti. Daha sonra bunların ittifakına Fransa da dahil oldu.

Adına İtilaf Devletleri denilen bu Osmanlı karşıtı ülkeler Osmanlı İmparatorluğuna "hasta adam" olarak görüyorlar; Osmanlı Devleti'nin boğazlara yapılacak bir saldırıyı kaldıramayacağını düşünüyorlardı. Eğer Boğazlar askeri olarak kontrol altına alınabilirse, Rusya'ya destek daha kolay olur düşüncesindeydiler. Gerçekten de Rusya, Kasım ayı başlarında müttefiklerinden Çanakkale Boğazı'na göstermelik de olsa bir saldırı yapılmasını istemişti. Şayet Boğazlar kontrol altına alınırsa Osmanlı Devleti'nin başkenti olan İstanbul'un da işgali kaçınılmaz olurdu. Çanakkale Boğazı geçilir de İstanbul işgal edilirse bu durum İtilaf Devletleri açısından son derece önemli stratejik sonuçlar oluştururdu. Bunlardan bir kısmı şunlardır:

- Osmanlı Devleti savaş dışı bırakılmış olur; Almanya savaşın başında tek bırakılmış olurdu.
- Süveyş Kanalı yolu ile, İngiltere uzak doğuya ulaşım yolunu güven altına alabilirdi.
- Osmanlı Devleti'nin savaş dışı bırakılması, Müslüman ülkeler nezdinde İtilaf Devletleri lehine kazanımlar elde edilirdi.
- Müslüman ülkelerin gerek Orta Doğu'da gerekse Uzak Doğu'da İngiliz hakimiyetine karşı dirençleri zayıflamış olacaktı.
- Balkan devletleri, hemen doğudaki Osmanlı Devleti'nin çökmesi ve bunu İtilaf Devletleri'nin başarması üzerine, doğal olarak İtilaf Devletleri safında savaşa katılmaları yönünde etken olacaktı.
- Çünkü Osmanlı Devleti'nin yıkılması, Balkan devletlerinin bölgedeki hesaplarına ulaşabilmeleri yönündeki en önemli engeli ortadan kaldırmış olur ve bu durum, İtilaf devletlerinin bir hediyesi sayılacaktı.

PLANLAR VE KUVVETLER

Yapılan plan gereği, Boğazlara yüklenen düşman güçlerle, onlara karşı koyan ve Çanakkale'yi savunan güçlerin plan ve kuvvetleri şöyle idi:

İtilaf tarafı

General Hamilton emrine verilen kuvvetler ve savaşçı mevcutları şöyledir.

- Anzak Kolordusu 25.700
- Britanya 29. Tümeni 17.000
- Fransa 1. Tümeni 16.700
- Britanya Kraliyet Deniz Tümeni 10.800
- Anzak Tugayı 4.800

Böylece harekât için 75 bin kişilik bir kuvvet oluşturulmuştur.

İttifak tarafı

14 Aralık 1914 tarihinde 42 kişilik bir subay gurubuyla İstanbul'a gelen ve Enver Paşa tarafından 1. Ordu Komutanlığı'na atanmış olan Alman Danışma Kurulu Başkanı Mareşal Liman Von Sanders, yeni teşkil edilen ve bölgeyi savunmakla görevli 5. Ordu komutanlığına 24 Mart 1915 tarihinde atanmıştır.

Osmanlı güçleri, ile elde 84 bin kadardır. Bu kolorduların bünyesindeki tümenler ve komutanları şöyledir.

- 3. Kolordu. Komutanı Esat Paşa
 - 5. Tümen. Saros bölgesi. Komutanı Yarbay Hasan Basri Bey.
 - 7. Tümen. Bolayır bölgesi. Komutanı Albay Halil Bey.
 - 9. Tümen. Gelibolu Yarımadası'nın güney bölümü. Seddülbahir ve Arıburnu Cepheleri. Komutanı Albay Halil Sami Bey.
- 15. Kolordu. Komutanı General Weber
 - 3. Tümen. Kumkale bölgesi. Komutanı Albay Nicolai.
 - 11. Tümen. Beşige bölgesi. Komutanı Albay Refet Bey.
- 19. Tümen. Eceabat bölgesi. Komutanı Yarbay Mustafa Kemal Bey.

Savaşın Rakamsal Sonuçları:

Çanakkale savaşı, İngiltere ve Fransa ile Osmanlı ve Alman orduları arasında geçen ve iki taraftan toplam 500,000'den fazla insanın "kaybına" (ölüm, firar, esir, sakatlanma ve hastalıklar) neden oldu. Çanakkale'nin geçilemeyeceği gösterilmiş oldu ve İstanbul'un ele geçirilmesi önledi.

Ölü ve Yaralı Bilançosu			
Ülke	Ölen	Yaralı	Toplam
Avusturalya	8.709	19.441	28.150
Yeni Zelanda	2.701	4.852	7.553
Birleşik Krallık	21.255	52.230	73.485
Fransa	10.000 (Tahmini)	17.000	27.000
Hindistan	1.358	3.421	4.779

İtilaf	44.072	97.037	141.109
Osmanlı	45974	174.634	251.000

Savaşın Sonrası ve Etkileri

Çanakkale Savaşı, ilgili bütün milletleri derinden etkilemiştir. Avustralya ve Yeni Zelanda'da Anzak Günü adıyla her yıl düzenli bir seremoni tekrarlanır. Ayrıca Avustralyalı ve Yeni Zelandalılar o gün toplanarak Gelibolu Yarımadası'ndaki çıkarma yaptıkları Anzak Koyu'na gelerek atalarının savaştıkları bu yeri ziyaret ederler.

Çanakkale Savaşı, en çok İtilaf Devletlerinin altındaki sömürgeleri özellikle de Avustralya ve Yeni Zelanda'yı etkilemiştir. Bu savaştan önce bu iki ülkenin vatandaşları Britanya İmparatorluğu'nun yenilmez üstünlüğünden emindiler ve böyle bir imparatorluğun onları askeri seferlere çağrısından büyük onur duymuşlardı. Bir propaganda posterinde yer alan Anzak üniforması giymiş bir çocuğun "Baba, Büyük Savaş'ta sen ne yaptın?" sorusu onları şüphesiz etkilemiştir. Ancak Çanakkale Savaşı onların bu büyük güvenini derinden sarsmıştır. Anzaklar için Çanakkale Savaşı'nın önemi çok büyüktür, Çanakkale'den ayrılan Anzaklar savaşın başka cephelerinde savaşmaya gönderilmişler ve gittikleri her yeri Çanakkale'de yaşadıklarıyla karşılaştırmışlardır. Ülkelerine döndüklerinde kahraman gibi saygı görmüşler ve gözlerindeki Britanya İmparatorluğu'nun sonsuz gücü büyük bir yara almıştır. 1 Ocak 1901'de Avustralya Federasyonu kurulmuş, Avustralyalılar on yıllık bir süreçte seçme ve seçilme ile temsil edilme haklarını elde etmişlerdir. Böylece Britanya İmparatorluğu'nun altında bir Avustralya Devleti doğmuştur. Günümüz Avustralya tarihi böyle anlatsa da bu ülkenin gerçek psikolojik bağımsızlığı Gelibolu olarak görülür. Her yıl çıkarmanın yıldönümü olarak 25 Nisan'da Anzak Günü adıyla anma törenleri düzenlenir ve o gün Avustralya ile Yeni Zelanda'da ulusal tatildir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra İngiliz ve Fransız donanmalarının geri püskürtüldüğü 18 Mart, Çanakkale Şehitlerini Anma Günü olarak ilan edilmiştir.

Dünyada ise bu savaş, askeri beceriksizlik ve felaket sembolü olarak sayılmıştır. Eric Bolge tarafından yazılan savaş karşıtı şarkısı "And The Band Played Waltzing Matilda" bu savaşla ilgilidir.

Çanakkaleyi bir de Milli Şairimiz Mehmet Akif Ersoy'dan dinleyelim:

Çanakkale Şehitlerine

Şu Boğaz harbi nedir? Var mı ki dünyâda eşi?

En kesif orduların yükleniyor dördü beşi.

-Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya-

Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya.

Ne hayâsızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!

Nerde-gösterdiği vahşetle 'bu: bir Avrupalı'

Dedirir-Yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,

Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yâhud kafesi!

Eski Dünyâ, yeni Dünyâ, bütün akvâm-ı beşer,

Kaynıyor kum gibi, mahşer mi, hakikat mahşer.

Yedi iklimi cihânın duruyor karşında,

Ostralya'yla beraber bakıyorsun: Kanada!

Çehreler başka, lisanlar, deriler rengârenk:
 Sâde bir hâdise var ortada: Vahşetler denk.
 Kimi Hindû, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ...
 Hani, tâuna da züldür bu rezil istilâ!
 Ah o yirminci asır yok mu, o mahlûk-i asil,
 Ne kadar gözdesi mevcûd ise hakkıyla, sefil,
 Kustu Mehmedciğin aylarca durup karşısına;
 Döktü karnındaki esrârı hayâsızcasına.
 Maske yırtılmasa hâlâ bize âfetti o yüz...
 Medeniyet denilen kahbe, hakikat, yüzsüz.
 Sonra mel'undaki tahribe müvekkel esbâb,
 Öyle müdhiş ki: Eder her biri bir mülkü harâb.

Öteden sâikalar parçalıyor âfâkı;
 Beriden zelzeleler kaldırıyor a'mâkı;
 Bomba şimşekleri beyninden inip her siperin;
 Sönüyor göğsünün üstünde o arslan neferin.
 Yerin altında cehennem gibi binlerce lağam,
 Atılan her lağamın yaktığı: Yüzlerce adam.
 Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer;
 O ne müdhiş tipidir: Savrulur enkaaz-ı beşer...
 Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el, ayak,
 Boşanır sırtlara vâdilere, sağnak sağnak.
 Saçıyor zırha bürünmüş de o nâmerd eller,
 Yıldırım yaylımı tûfanlar, alevden seller.
 Veriyor yangını, durmuş da açık sinelere,
 Sürü halinde gezerken sayısız teyyâre.
 Top tüfekten daha sık, gülle yağın mermiler...
 Kahraman orduyu seyret ki bu tehdide güler!
 Ne çelik tabyalar ister, ne siner hasmından;
 Alınır kal'â mı göğsündeki kat kat iman?
 Hangi kuvvet onu, hâşâ, edecek kahrına râm?
 Çünkü te'sis-i İlâhi o metin istihkâm.

Sarılır, indirilir mevki-i müstahkemler,
 Beşerin azmini tevkif edemez sun'-i beşer;
 Bu göğüslerse Hudâ'nın ebedi serhaddi;
 'O benim sun'-i bedi'im, onu çiğnetme' dedi.
 Asım'ın nesli...diyordum ya...nesilmiş gerçek:
 İşte çiğnetmedi nâmusunu, çiğnetmiyecek.
 Şühedâ gövdesi, bir baksana, dağlar, taşlar...
 O, rükû olmasa, dünyâda eğilmez başlar,
 Vurulup tertemiz alnından, uzanmış yatıyor,
 Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!
 Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
 Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
 Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor tevhidi...
 Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.
 Sana dar gelmiyecek makberi kimler kazsın?
 'Gömelim gel seni tarihe' desem, sığmazsın.
 Herc ü merc ettiğin edvâra da yetmez o kitâb...
 Seni ancak ebediyyetler eder istiâb.
 'Bu, taşındır' diyerek Kâ'be'yi diksem başına;
 Ruhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;
 Sonra gök kubbeyi alsam da, ridâ namıyla,
 Kanayan lâhdine çeksem bütün ecrâmıyla;
 Ebr-i nîsânı açık türbene çatsam da tavan,
 Yedi kandilli Süreyyâ'yı uzatsam oradan;
 Sen bu âvizenin altında, bürünmüş kanına,
 Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
 Türbedârın gibi tâ fecre kadar bekletsem;
 Gündüzün fecr ile âvizeni lebriz etsem;
 Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana...
 Yine bir şey yapabildim diyemem hâtırana.
 Sen ki, son ehl-i salibin kırarak savletini,
 Şarkın en sevgili sultânı Salâhaddin'i,

*Kılıç Arslan gibi iclâline ettin hayran...
Sen ki, İslam'ı kuşatmış, boğuyorken hüsrân,
O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki, rûhunla beraber gezer ecrâmı adın;
Sen ki, a'sâra gömülse taşacaksın...Heyhât,
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...
Ey şehid oğlu şehid, isteme benden makber,
Sana âğûşunu açmış duruyor Peygamber.
Mehmet Akif Ersoy*

18 Mart Çanakkale Zaferi

Bölgemizin ve cemiyetlerimizin Çanakkale Anma Programları organize edilmektedir.

Gerekli ilgi ve alakayı cemiyetlerimizde sağlamanızı önemle rica ederiz.

Bütün şehitlerimizi şükran, saygı ve rahmetle anıyoruz...

Alınacak Dersler

1. Tarih milletın hafızasıdır.

Bu Hafta

1. Bugün için yakın tarihimiz de cereyan eden bir olayı tesbit edelim.
 - Müslümanların aleyhine ve lehine olan yönlerinden olayları inceleyelim.